

Avrupa Birliği Kentsel Politikası ve Türkiye Kentleri Üzerine

Bülent DURU*

Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığının gündeme geldiği bugünlerde hemen hergün bir konunun AB ölçütlerine uygunluğu tartışmaya açılıyor. Kamuoyuna daha çok “kokorecin yasaklanması” ya da “dolmuşların kaldırılması” gibi yüzeydeki değişikliklerle yansıyan bu uyum sürecinde gözlerden kaçırılan bir alan var ki aslında AB'ye uyum tartışmalarında başı çekmesi beklenirdi: Kentler.

AB'ye giriş sürecinde kentsel politika ve kentsel yaşamın masaya yatırılması iki açıdan önem taşıyor: Öncelikle, Türkiye'nin kentsel alanda AB ölçütlerini yakalamasının, bütün politika alanlarında uyum sağlaması anlamına geleceğini söylemek gerekir. Çünkü, her türlü ortak ve toplumsal gereksinimlerin karşılandığı, gündelik yaşamın kalbinin attığı kentler, bir anlamda yukarıdan alınan soyut nitelikteki kararların uygulamaya geçirildiği, can bulduğu alanlardır; kentlerde etkisini göstermeyen hiçbir politika kararına rastlanamaz. İkinci olarak kentler, Birleşik Avrupa tasarımında en önemli birleştirici unsurlardan birini oluşturuyor. Bir uygarlık projesi olarak nitelendirilen AB'nin öncelikle uygarlığın yaratıcısı ve taşıyıcısı olan bu alanlarda somutlaşmasının beklenmesi boşuna değil. Türlü dillerde, kent ve uygarlık sözcüklerinin aynı kökten gelmesinin de gösterdiği gibi, uygar bir yaşam düzeyine erişmede ilk adımların kentten atılması gerekmektedir.¹

* Dr., A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi

1 Kent ve uygarlığın türlü dillerde aynı kökten türediğini gösteren örnekler için Ruşen Keleş'in bu sayıdaki “Kent ve Kültür Üzerine” adlı yazısına bakılabilir.

AB’de benimsenen temel politikalar çerçevesinde Türkiye kentlerinin ve izlenen kentsel politikaların değerlendirildiği bu yazının kaleme alınmasında ilk etmen yerleşim yerlerine ilişkin tartışmaların daha çok “AB-yerel yönetimler” ya da “AB-çevre sorunları”na odaklanması, bir anlamda “kentsel alan”ın gözardı edilmesi olmuştur. Bir bakıma, AB-Türkiye ilişkilerini kentsel politikalar çerçevesinde inceleyen çalışmaların azlığı, AB’de başlı başına kentsel politikaları ele alan kapsamlı tüzel belgelerin yokluğuna bağlanabilir. Gerçekten de, Birlik, çevre ve yerel yönetim politikalarını bağımsız bir sorun alanı olarak görüp bu alanlar için bağlayıcı metinler hazırlarken, aynı çabayı kentsel politikalar için gerekli görmemiştir.

AB ve Kentler

AB’nin kentsel yaşamı ilgi alanı içinde görmesinin ve kentsel politikaların gelişim doğrultusunu belirleyecek yol gösterici metinler ortaya koymasının en önemli nedeni, Avrupa’nın dünyanın en kentleşmiş bölgelerinden birini oluşturmasıdır. Nüfusunun yaklaşık %80’i kentsel alanlarda yaşayan bir örgütlenmenin kentsel politikaları ilgi alanı dışında görmesi beklenemezdi. (Bkz. Çizelge I-II) Kentsel konuların sürekli Birlik gündeminde yer almasında, kentlerin tarih boyunca Avrupa uygarlığı için taşıdığı önem de rol oynamaktadır. Bir anlamda, Avrupalılık ruhu ancak kentlerde yaşatılabileceği, tarihi birikim ve uygarlık ancak kentler aracılığıyla aktarılabileceği için kentler özel bir ilgi alanı oluşturmuştur, denebilir. Kentsel sorunların giderek yoğun biçimde ilgi görmesinin bir diğer nedeni toplumsaldır. Son dönemde izlenen ekonomik ve siyasal politikaların bir sonucu olarak kentsel alanlarda göç, işsizlik ve konut gibi toplumsal sorunların ağırlaşması Birlik çapında ortak düzenlemeler gerçekleştirilmesini zorunlu kılmıştır. (Atkinson, 2001:385) Kuşkusuz bunlara, doğal kaynaklar üzerindeki baskının artışı, gündelik yaşamın giderek zorlaşması ve su, kanalizasyon, trafik gibi yerel sorunların ağırlaşması da eklenebilir. (Aldskogius, 2000: 13) Ancak, AB’nin kenti ilgi alanı içinde görmesinde, bütün bunların yanı sıra, ekonomik güdülerin payı yadsınamaz. Avrupa zenginliğinin 2/3 ile 3/4’ü arasındaki bir bölümünün gerçekleştiği (Atkinson, 2001: 386), büyümenin itici gücünü oluşturan ve küresel ekonomiyle bağlantı kanalları konumunda bulunan kentler için özel düzenlemelere gitme gereksiniminin bu anlamda en önemli etmen olduğu söylenebilir.

AB Kentsel Politikası

AB’nin kentsel politikasını serimlerken en başta söylenmesi gereken şey, kent ve kent planlamasının Birliğin ana politika alanlarından biri olarak görülmemiş kapsamlı ve bağlayıcı düzenlemelere gidilmemesi olacaktır. Bu durum, AB politikalarını ortaya koyan belgelerdeki bölüm başlıklarından da anlaşılabilir. Örneğin, AB Anayasası’nda kentsel politikaya ilişkin herhangi bir hükme rastlamak olanak dışıdır; yalnızca çevreye ayrılan 5. bölümde birlik çapında yasal düzenlemeye gidilip çerçeve yasalar

Çizelge I: Dünyada Kentsel Nüfus

Yıl	Dünya	Afrika	Okya.	L.Amerika Karayipler	Asya	Kuzey Amerika	Avrupa	Türkiye
1950	29.1	14.9	60.6	41.9	16.6	63.9	51.2	21.3
1955	30.9	16.6	63.3	45.5	18.2	67.0	53.9	25.7
1960	32.9	18.6	65.9	49.3	19.8	69.9	56.7	29.7
1965	34.7	20.9	68.3	53.3	21.5	72.0	59.9	34.1
1970	36.0	23.2	70.6	57.4	22.7	73.8	62.9	38.4
1975	37.3	25.3	71.7	61.2	24.0	73.8	66.0	41.6
1980	39.2	27.5	71.1	64.9	26.3	73.9	68.6	43.8
1985	41.1	29.6	70.5	68.1	29.0	74.7	70.2	52.4
1990	43.2	31.9	70.1	71.1	31.9	75.4	71.5	59.2
1995	45.1	34.6	71.4	73.3	34.5	77.3	72.2	62.1
2000	47.1	37.1	72.7	75.5	37.1	79.1	72.7	64.7
2005	49.2	39.7	73.3	77.6	39.9	80.8	73.3	67.3
2010	51.3	42.4	73.7	79.4	42.7	82.3	74.2	69.7
2015	53.6	45.1	74.0	80.9	45.5	83.6	75.3	71.9
2020	55.9	47.8	74.2	82.3	48.5	84.8	76.6	74.0
2025	58.3	50.7	74.5	83.5	51.4	85.9	78.0	75.9
2030	60.8	53.5	74.9	84.6	54.5	86.9	79.6	77.7

Kaynak: United Nations Population Division. **World Population Prospects: The 2004 Revision Population Database** (<http://esa.un.org/unpp>)

çıkarılacak alanlar listesinde “kent ve ülke planlaması”na da değinilmektedir. (EU, 2005) Buna benzer biçimde, aday ülkelerin AB’ye giriş sürecinde attığı adımların değerlendirildiği ilerleme raporlarında yerleşim yerleri ile ilgili konular, çevre sorunları ve bölgesel gelişme açısından ayrı bir başlık altında incelendiği halde, “kent” ya da “kentsel politikalar” başlıklı bir bölüme yer verilmemiştir. Ancak bütün bunlardan, AB’nin, yerleşim yerlerine ilişkin sorunları bütünüyle ilgi alanı dışında gördüğü sonucunu da çıkarmamak gerekir; tam tersine, Birlik, kent ve kentsel politikalara ilişkin çok sayıda yol gösterici belgeyi kabul etmiş durumdadır. Birliğin kentsel politikalarının oluşmasında önemli bir kaynağın da kimi ülkelerin uygulamaları olduğunu söylemek gerekir. İngiltere, Almanya, Fransa ve Hollanda gibi ülkelerin belli kentsel bölgelere özgü izlediği politikalar, daha sonraki uygulamalar için birer örnek oluşturabilmektedir. (EC, 1996: 5)

AB belgelerinde “yerel yönetimler” ve “çevre sorunları”nda olduğu gibi başlı başına, kente ve kentsel politikaya yer verilmemesini, söz konusu sorun alanının Birliğin ilgi alanının dışında kalmasına değil tam tersine sorunun oldukça önemsenmiş olmasına bağlamak gerekir. İlk başta bir çelişki gibi görünebilecek bu durum şöyle açıklanabilir: Kentsel yaşamda karşılaşılan sorunlar nitelikleri gereği, bütün ekonomik sektörleri etkileyen, bütün uğraşların odağında bulunan sorunlardır. Sözelimi, sağlık, eğitim, ulaştırma, turizm, altyapı, enerji gibi alanlarda yaşanan sıkıntılar aynı zamanda bir kentsel sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Bir anlamda, bu alanlarda izlenen politikaların, ulusal ya da bölgesel politikalardan bağımsız kalma olanağı bulunmamaktadır. Bundan dolayı, Birlik çapında, yaptırım olan, konuları ayrıntılı biçimde ele alan düzenlemelere gidilmemiş, yalnızca kentsel politikayı ilgilendiren türlü sorun alanları ile ilgili esnek, bağlayıcılığı olmayan, yönlendirici belgelerle yetinilmiştir. Daha çok, kent ve bölgelerin genel gelişim doğrultusunu belirlemeye yönelik olarak tasarlanan ve ayrıntılı hükümler taşımayan bu metinlere, Avrupa Konseyi'nin kentsel yaşam sorunlarına ve kent kültürüne odaklanan belgelerini de eklemek gerekir.

AB'de kentsel sorunların bağımsız bir politika alanı olarak ele alınmayışının sonucu, bu sorunlara kayıtsız kalınması değil, öngörülen önerilerin diğer politikaların içine yedirilmesi olmuştur. Örneğin, çevre sorunları konusunda AB'ye üye ülkelerin izleyeceği ortak politikaları belirleyen 6. Çevre Eylem Programı'nda kent planlamasına ve kentsel politikalara özel bir yer ayrılmamış, bu konular diğer başlıklar altında, yeri geldiğinde ele alınmıştır. (CEC, 2001) Bundan dolayı AB'nin kente ve kentsel sorunlara bakış açısını doğru değerlendirebilmek için, kent ve bölge planlaması ile ilgili yönlendirici belgelerin yanı sıra yerleşim yerlerini başka açılardan etkileyen çevre, yerel yönetimler gibi alanlardaki politika kararlarını da göz önünde bulundurmamak gerekecektir.

AB Kentsel Belgeleri

Yukarıda da değinildiği gibi, kentler ayrı bir sorun alanı olarak algılanmadığı için yakın zamanlara değin kentsel politikayı belirleyecek kapsamlı bir düzenlemeye gidilmemiş, yerleşim yerlerini ilgilendiren sorunlar ağırlıklı olarak yerel yönetimler ve çevre ile ilgili tüzel çerçevede değerlendirilmiştir. Üye ülkelerin kentsel politikaları arasında uyum sağlamayı amaçlayan belgelerin ortaya konmasıysa 2000'li yıllara denk gelir. Çevre sorunlarını düzenleyen kimi belge ve girişimlerin ortak kentsel politikaların oluşturulmasında önemli etkisinin bulunduğu söz edilmişti; bu açıdan, Birliğin kentsel politikasının başlangıcı, 1986 Avrupa Tek Şartı'na kadar götürülebilir. 1957 Roma Antlaşması'nda değişiklik yaparak ilk kez çevre sorunlarına bağımsız bir bölümde yer veren Avrupa Tek Şartı'nın AB kentsel politikası için de bir dönüm

Çizelge II: Avrupa Birliği Ülkelerinde Kentsel Nüfus (%)

Yıl	Alm.	Avs.	Bel.	Çek	Dan.	Est.	Fin.	Fra.	Hol.	İng.	İrl.	İsp.	İsv.	İti.	Kib.	Let.	Lit.	Lux.	Mac.	Mal.	Pol.	Por.	Siv.	Sly.	Yun.	Tür.
1950	71.9	63.8	91.5	40.9	68.0	49.7	32.0	54.3	54.4	79.0	40.9	51.9	65.8	54.3	29.8	51.6	31.1	59.1	39.3	61.2	38.7	19.2	30.0	19.9	37.3	21.3
1955	74.1	64.2	92.0	43.3	69.6	53.6	35.0	58.2	54.1	78.7	43.9	54.2	69.3	56.9	32.6	54.2	35.4	60.6	40.9	65.6	43.2	20.6	31.7	23.8	40.1	25.7
1960	76.1	64.6	92.5	45.8	73.7	57.5	38.1	62.0	53.8	78.4	45.8	56.6	72.6	59.4	35.6	56.9	40.0	62.1	42.6	69.8	47.9	22.1	33.5	28.2	42.9	29.7
1965	77.9	65.0	93.1	48.9	77.0	61.3	43.9	67.1	54.9	77.8	48.7	61.3	77.1	61.8	38.2	59.5	44.7	63.0	45.5	73.9	50.0	23.9	37.0	32.5	47.5	34.1
1970	79.6	65.2	93.8	52.0	79.7	64.9	50.3	71.1	55.9	77.1	51.7	66.0	81.1	64.3	40.8	62.0	49.5	67.8	48.5	77.4	52.3	25.9	41.1	37.0	52.5	38.4
1975	81.2	65.3	94.5	63.7	82.1	67.6	58.3	72.9	56.9	82.7	53.6	69.6	82.7	65.6	45.2	65.4	55.7	73.7	52.8	80.4	55.4	27.7	46.3	42.4	55.3	41.6
1980	82.6	65.4	95.4	74.6	83.8	69.7	59.8	73.3	58.0	87.9	55.3	72.8	83.1	66.6	51.9	68.2	61.2	78.9	56.9	83.1	57.9	29.4	51.6	48.0	57.7	43.8
1985	84.0	65.6	95.9	75.2	84.4	70.8	59.8	73.7	59.0	88.6	56.3	74.2	83.1	66.8	58.6	69.8	65.1	82.9	59.5	85.5	59.3	37.2	54.2	49.7	58.4	52.4
1990	85.3	65.8	96.4	75.2	84.8	71.1	61.4	74.1	60.0	88.7	56.9	75.4	83.1	66.7	65.0	70.3	67.6	86.3	62.0	87.6	60.7	46.7	56.5	50.7	58.8	59.2
1995	86.5	65.8	96.8	74.7	84.9	69.9	61.4	74.9	61.8	88.7	57.9	75.9	83.2	66.9	68.1	68.6	67.3	89.1	63.0	89.4	61.3	50.4	56.8	50.8	59.2	62.1
2000	87.5	65.8	97.1	74.1	85.1	69.4	61.1	75.7	64.3	88.9	59.1	76.3	83.3	67.2	68.8	66.8	67.0	91.0	64.0	90.9	61.7	53.0	56.8	50.8	60.1	64.7
2005	88.5	65.8	97.3	74.5	85.5	69.6	60.9	76.7	66.8	89.2	60.4	76.7	83.4	67.5	69.5	65.9	66.6	92.4	65.9	92.1	62.0	55.6	58.0	50.8	61.4	67.3
2010	89.3	66.3	97.4	75.1	86.1	70.3	61.2	77.8	69.2	89.7	61.9	77.3	83.8	68.2	70.4	65.7	66.8	93.3	68.0	93.0	62.8	58.3	59.4	51.4	63.1	69.7
2015	90.0	67.2	97.5	75.7	86.8	71.4	62.1	79.0	71.4	90.2	63.6	78.1	84.3	69.2	71.6	66.3	67.5	94.1	70.0	93.7	64.0	60.9	60.8	52.6	65.2	71.9
2020	90.7	68.5	97.7	76.3	87.5	72.9	63.5	80.3	73.5	90.8	65.6	79.2	84.9	70.6	73.1	67.8	68.7	94.6	72.1	94.2	65.6	63.5	62.2	54.4	67.7	74.0
2025	91.3	70.3	97.8	76.9	88.2	74.8	65.4	81.7	75.4	91.4	67.8	80.4	85.8	72.3	74.7	69.9	70.4	94.9	74.0	94.6	67.6	66.1	63.6	56.9	70.1	75.9
2030	91.9	72.3	97.9	77.4	89.0	76.6	67.9	83.0	77.2	92.0	70.1	81.7	86.7	74.3	76.5	72.0	72.4	95.3	75.9	95.0	69.9	68.7	64.9	59.8	72.4	77.7

Kaynak: United Nations Population Division. World Population Prospects: The 2004 Revision Population Database (<http://esa.un.org/unpp>)

noktası olduğu söylenebilir. Birlik çapında çevre sorunları alanında gerçekleştirilen çok sayıda düzenlemeyi ve 1986'da başlatılan, "Eurocities Network" gibi girişimleri AB kentsel politikasının ilk adımlarından saymak gerekir. 1990 yılında yayımlanan "Green Paper" (CEC, 1990) kentsel politikanın genel çerçevesini belirleyen öncü metinlerden biri olmuştur. AB düzeyinde mekansal politikaya ise ilk kez 1992 Maastricht Antlaşması (m130s) ile yer verilmiştir. (Delladetsima, 2003: 159) Bu dönemde AB'nin kentsel politikaları için söz edilebilecek kaynaklardan biri de, 1993 tarihli, kentsel politikaya ayrı bir başlık altında yer verilmeyeceğini, diğer politikaların içine yedirilerek bütünleşik bir politika izleneceğini açık biçimde ortaya koyan "White Paper"dır. (Atkinson, 2002: 782) Kapsamlı bir mekan politikası ilkelerinin belirlenmediği bu dönemde, birbirini izleyen çok sayıda konferans, rapor gibi etkinliklerle kentsel sorunlar ve politikalar ele alınmıştır. Örneğin, daha çok, ekonomik bütünleşme, toplumsal uyum gibi konulara odaklanan ve ilk kez bölgesel ve kentsel planlama için ortak çerçeve oluşturma girişimi olan 1991 tarihli "Europe 2000" (Newman/Thornley, 1996: 18) ve ardından üç yıl sonra, 1994'de yayınlanan "Europe 2000+" (EC, 1994) adlı raporlar bu dönemin ürünüdür. Aynı yıl hazırlanan "European Sustainable Cities Report"² da anmak gerekir. (Delladetsima, 2003: 161) Bu dönemde, en somut proje ise 1994-1999 yılları arasında, yapısal fonlarca gerçekleştirilen "Community Initiatives Urban"³ ve "Urban Pilot Projects"⁴ tir. (Aldskogius, 2000: 8) Bu deneme projeleri daha çok, ekonomileri için yapısal dönüşüm öngörülen geri kalmış bölgelere, sanayinin gelişmemiş olduğu alanlara ve işsizliğe odaklanmıştı. (Newman/Thornley, 1996: 18) Avrupa çapında giderek ağırlaşan kentsel sorunlara karşı alınacak önlemler konusunda daha geniş kapsamlı girişimler ise 1990'ların son döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan, 1997'de "Towards an Urban Agenda in the European Union"⁴ (CEC, 1997a) ve 1998'de "Sustainable Urban Development in the European Union: A Framework for Action"⁵ (CEC, 1998) adıyla yayınlanan raporlardan ve yine aynı yıl 1998'de Viyana'da toplanan "European Urban Forum"⁶ dan⁶ söz etmek gerekir. AB'nin ortak mekan politikasının belirlenmesi sürecinde en önemli aşama ise 1999'da, Almanya'da, Postdam'da benimsenen "European Spatial Development Perspective-ESDP"⁷ dir.

ESDP

AB'nin kentsel politikalarından söz edildiğinde belki de üzerinde en çok durulması gereken düzenleme, mekan planlamadan sorumlu Bakanlar Konseyi toplantısında

2 Avrupa Sürdürülebilir Kentler Raporu.

3 Örneğin bu girişim kapsamında 600 milyon Ecu az gelişmiş bölgeler için, 200 milyon Ecu ise büyük kentlerdeki deneysel projeler için kullanılmıştır. (Newman ve Thornley, 1996: 19)

4 AB'de Kentsel Gündeme Doğru.

5 AB'de Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Eylem İçin Bir Çerçeve.

6 Avrupa Kentsel Forumu.

7 Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi.

kabul edilen (Aldskogius, 2000: 9) ve izlenecek politikaları somut olarak ortaya koyan belgelerden biri olan Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi'dir. AB'ye üye ülkelerin mekan politikaları arasında bir bağ kurmak için hazırlanan ESDP'nin birlik çapında bir planlama aracı olarak tasarlanmadığını, (Kratke, 2001: 106) tüzel açıdan bağlayıcılığı bulunmadığını, yalnızca gönüllü eylemler için bir yol gösterici olduğunu en başta belirtmek gerekmektedir. (Richardson/Jensen, 2000: 506) Fiziksel planlamayı oldukça ayrıntılı biçimde ele alan ESDP üç temel ilke üzerine kuruludur: Ekonomik ve sosyal uyum; doğal kaynakların ve kültürel mirasın korunması; rekabetin daha dengeli hale getirilmesi. (EC, 1999)

Her ne kadar, yaşam kalitesini artırmayı amaçlasa, tarihsel değerleri koruma altına alacak düzenlemeleri öngörse ve doğal dengenin korunmasını öncelikli hedef olarak alıyor görünse de ESDP son tahlilde ekonomik gelişme için kentsel yaşamı pazarın isterlerine göre düzenlemeyi öngören bir üründür. Metin incelendiğinde, kentin fiziksel gelişimini sağlamanın, kentsel altyapıyı geliştirmenin, doğayı koruma yönünde önlemler alınmasının hep son kertede ekonomik gelişme için olduğu görülecektir. ESDP'nin yukarıda belirtilen üç amacında da bir biçimde ekonomik gelişmeyi sağlama güdüsü baskındır. Amaç Avrupa kent ekonomilerinin rekabetçi bir ortamda gelişmelerini sağlamak ve küresel ekonominin gerekleri doğrultusunda biçimlendirmektir. Örneğin, ESDP'nin ilk politika önerisi, Avrupa'da küresel ekonomi ile bütünleşme bölgelerini yüksek kalitede küresel işlev ve hizmetlerle donatmaktır. (EC, 1999) Diğer politika önerileri de kentlerin ekonomik temellerini güçlendirmeye, hizmet altyapısını geliştirmeye, ekonomik etkinlikleri çeşitlendirmeye yöneliktir. Bir anlamda kentler, Avrupa'nın küresel ekonomiye açılan kapısı olarak görülmektedir.

Avrupa Konseyi Düzenlemeleri

AB'nin kentsel politikasının gelişim çizgisini incelerken zorunlu olarak bir başka kaynağa, kentsel yaşam sorunlarına yeni bir bakış açısı getiren ve bir anlamda geleceğin kentini tasarlayan belgeleri hazırlayan Avrupa Konseyi'ne de başvurmak gerekiyor. 1949'da kurulan ve bugün 46 üyeye ulaşan örgütün amaçları arasında Avrupa'da, insan haklarını, parlamenter demokrasiyi, hukuk devletini geliştirmek ve bireylerin toplumsal-hukuksal durumlarını birörmekleştirerek bir Avrupalılık bilinci yaratmak bulunmaktadır. (CE, 2005a) Bu amaç doğrultusunda Konsey, kentsel politikayı da ilgi alanı içinde görerek, kentsel yaşam koşulları ile ilgili sorunları insan hakları kavramı ile birlikte ele almıştır. (CLRAE, 2005) Örgüt'ün ürünü olan "Avrupa Kentsel Şartı" (CLRAE, 1992) ve "Avrupa Kentsel Haklar Bildirgesi"nin, Avrupa'da kentsel yaşamın ve kentsel politikaların gelişim doğrultusunu belirleyen temel belgelerden olduğu söylenebilir.

Avrupa Kentsel Şartı, 1980-1982 arasında Avrupa Konseyi'nce düzenlenen "European Campaign for Urban Renaissance"⁸ çalışmaları sonucunda oluşturulmuş bir metindir. Kentsel fiziksel çevrenin geliştirilmesine, mevcut konut alanlarının iyileştirilmesine, kentlerde toplumsal ve kültürel olanakların yaratılmasına ve toplumsal kalkınma ile halk katılımına dayanan **bu kampanya için çalışmalar 1986'dan sonra** Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı çerçevesinde sürdürülmüştür. Bu kapsamda düzenlenen kongreler, konferanslar, yayınlar gibi etkinlikler Avrupa Kentsel Şartı'nın oluşmasına dayanak oluşturmuştur. (CE, 2005b) Avrupa Kentsel Şartı, 17-19 Mart 1992 tarihleri arasında gerçekleşen Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda kabul edilmiştir. Şart'ın ulusal hükümetlerin değil de yerel yönetimlerin imzasına açıldığını da vurgulamak gerekir. (Yerelnet, 2005) Avrupa Kentsel Şartı çerçevesinde hazırlanan "Avrupa Kentsel Haklar Bildirgesi" de, kentte yaşayan bireylerin gündelik yaşamlarında karşılaştığı sorunlar konusundaki haklarını biraraya getiren bir belge niteliğini taşımaktadır. Güvenlik, sağlıklı çevre, istihdam, konut, sağlık, trafik, spor, kültürlerarası kaynaşma, nitelikli mimari ve fiziksel çevre, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynaklar ve değerler, bireysel gelişim, belediyelerarası işbirliği, akçal kaynak, eşitlik gibi konuların ele alındığı belge, Avrupa Kentsel Şartı'nda ortaya konan ilkelere dayanmaktadır.

Bu noktada, "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı"ndan da söz etmek gerekecektir. Yerel yönetimlerle ilgili bir düzenlemeye gidilmesinin ardında, geleceğin Avrupası'na giden yolda, demokrasi ve yerel özerkliğin ortak bir toplumsal değer olarak kabul edilmesi bulunmaktadır. (Keleş, 1993: 50) 1985'te Yerel Yönetimlerden Sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen ve kent yönetimlerinin özerkliğine odaklanarak kentsel gelişmenin yönetsel ve tüzel boyutlarını ele alan Şart, Avrupa kentleri yerel yönetimlerinin, yerel özerklik, akçal kaynaklar, yetki ve sorumluluklar, merkezi yönetimle ilişkiler, yerel birimler arası işbirliği, yargı güvencesi gibi konularda dayanacağı kuralları ortaya koymaktadır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Avrupa'da kentsel politikanın başat ilkelerini belirleyen iki temel belge olan Avrupa Kentsel Şartı ve ESDP'nin, nitelikleri gereği, kentsel gelişimi farklı açılardan ele aldıkları söylenebilir. AB organlarınınca hazırlanan ESDP kent planlamasına, altyapının geliştirilmesine, kentsel gelişmeye ve kentin ekonomik bir araç olarak düzenlenmesine odaklanırken, Avrupa Konseyi'nce hazırlanan Avrupa Kentsel Şartı daha çok kentsel gündelik yaşamı geliştirmeye ve kent kültürünü düzenlemeye yöneliktir. Bir anlamda, ESDP ekonomi, Şart insan odaklıdır; ESDP plancılar ve yöneticilere, Şart ise yurttaş, kentliye dönüktür denebilir.

8 Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası.

Geleceğin Avrupa Kenti

Sağlık, konut, ulaşım, katılım gibi bütün yaşamsal konularda geleceğin Avrupa kentinin gelişim doğrultusunu belirleyen, bir anlamda Avrupa kenti ütopyasını kuran Avrupa Kentsel Şartı, Türkiye kentleri için de ulaşılması arzulanan düzeyi göstermektedir. Türkiye kentlerinin genel fiziksel, ekonomik durumuna bakıldığında Şart'ın öngördüğü ilkelerin hemen hiçbirine uyulmadığı açıkça görülecektir. Bu açıdan Türkiye'de izlenen kentsel politikaların Şarta uygunluğunu madde madde incelemek çok da anlamlı olmayacaktır. Ayrı bir yazının konusunu oluşturabilecek kadar kapsamlı olan bu çabanın, "Türkiye kentleri bir bütün olarak Şart'ın gereklerini yerine getirmekten uzaktır" biçiminde bir değerlendirmeye sonuçlanacağına kuşku yok. Bundan ötürü, Şartın belirlediği ilkelerden yola çıkarak geleceğin Avrupa kentine bakmak yeterli görülmektedir: Geleceğin Avrupa kenti, Kent Yönetimi, Koruma, Kentsel Çevre, Sokak-Mimari, Ulaşım, Konut, Güvenlik, Dezavantajlı Gruplar, Kültür-Sanat ve Kültürlerarası Kaynaşma gibi alt başlıklarda ele alınabilir:

Kent Yönetimi

Yerel demokrasiye ve insan haklarına saygılı, yönetsel ve akçal özerkliğe sahip yerel yönetimler tarafından yönetilen Avrupa kenti, bireylerin yerel siyasal yaşama etkin biçimde katıldığı bir yerleşim yeridir. Burada yurttaşlar, köken, toplumsal konum gibi herhangi bir ayrıma bağlı olmaksızın yerel temsilcilerini özgürce seçebilir. Halkın, temsilcilerini, özgür ve demokratik olarak belirleme hakkına sahip olduğu bu yaşam alanında katılım kağıt üstünde kalmaz, bireyler siyasal ve yönetsel yapının bütün düzeylerinde belirleyicidir. Yurttaşların yönetime gerçek anlamda katılımını sağlamak için yerel yönetim organları ve halk arasında güçlü iletişim kanalları kurulmuştur; karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politikalar açık ve anlaşılardır; kentin geleceğini etkileyecek önemli projelerde halka danışılır ve gençlerin toplum yaşamına etkin katılımı sağlanır. Kent planları, kentin yerel özellikleri dikkate alınarak ve yeterli bilgiye başvurularak hazırlanır; buna koşut olarak, yerel siyasal kararlar da, güvenilir verilere göre uzmanlarca hazırlanacak kent ve bölge planları çerçevesinde alınır.

Koruma

Kentsel gelişim, kentin kendine özgü niteliklerinin ve tarihi özelliklerinin korunmasına dayanılarak sürdürülür. Bu yolda, kent merkezlerinin Avrupa'nın kültür ve tarihi mirasının simgeleri olarak koruma altına alınmasına önem verilir. Yerel yönetimler bu konuda öncü rol oynar ve kentsel mirasın korunmasını temel bir planlama amacı olarak belirler. Koruma düşüncesi ve bilgisi, yalnızca mimarlar, arkeologlar ve tarihçiler arasında kalmaz, kent plancıları, politikacılar, müteahhitler ve iş dünyası da bu bilinci paylaşır. Korunması öncelikli olan yerler için kent içinde

tarihi koruma bölgeleri ve koruma alanları oluşturulur. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılmasına, canlandırılması önem verilir. Ancak, koruma çalışmalarının amacı koruma alanını bir açık hava müzesine çevirmek değil, bu alanları çağdaş yaşamın bir parçası haline getirmektir; bir anlamda ekonomik gelişmenin kentsel mirasın korunmasıyla yoluyla canlandırılmasına çalışılır. Koruma için özel akçal kaynaklar yaratılıp, özel iyelikte bulunan ve tarihi mimari değerlerin korunması için, bireylerin haklarını ve sorumluluklarını belirleyen düzenlemeler gerçekleştirilir.

Kentsel Çevre

Kentler, bireylerin sağlıklı, güvenli ve güzel bir çevrede yaşamasına olanak tanıyacak biçimde düzenlenmiştir. Bunun için atık yönetimi, hava, su, toprak kirliliği, gürültü kirliliği, tehlikeli atıklar, doğal felaketler gibi konularda etkili ve kapsamlı bir kentsel çevre siyaseti izlenir. Bütün kentlilere sağlıklı ve iyi bir çevre koşulu sağlanmış, temel gereksinim maddeleri güvenilir ve sağlıklı biçimde sunulmuştur. Spor, eğlenme ve dinlenme etkinliklerine katılma hakkı herkese tanınmış, spor alanları sağlıklı ve güvenli biçimde tasarlanmıştır. Sağlık konusunda halk girişimleri ve katılım desteklenmektedir. Enerji kaynakları ussal biçimde kullanılmakta, doğa ve yeşil alanların korunması için programlar uygulanmaktadır.

Sokak-Mimari

Kentsel görünümü güzelleştirmek için mimari yaratıcılık özendirilir ve yeterince açık alan oluşturulur. Sokağın toplumsal bir alan olarak yeniden kazanılmasına özellikle önem verilir. Bunun için yaya kaldırımları geniş tutulur, yaya bölgeleri oluşturulur, sokaklar iyileştirilir ve trafik akımı denetim altına alınır. Toplumsal ve yaşayan bir yer olarak sokağın öneminin azalmasının dolaylı sonuçlarından birinin güvenlik sorunlarının giderek ağırlaşması olduğu düşünülür. Bundan dolayı, kentteki açık ve yeşil alanlar, kent mobilyaları, yol gösterme işaretleri, heykeller, çeşmeler ve diğer tarihi ve kültürel anıtlar geliştirilip korunur.

Ulaşım

Gürültü, rahatsızlık, ruhsal ve fiziksel tehlikeler, hava kirliliği, çevre estetiğinin ve toplumsal alanların yok olması gibi sorunları beraberinde getiren özel araçların kentleri ve doğal çevreyi yavaşça öldürdüğünün farkına varılmıştır. Bundan dolayı, toplu taşıma araçlarına, bisikletlere ve yayalara öncelik tanınmış; özel yaya ve bisiklet yolları oluşturulmuştur. Ulaşım tek bir araç türüne bağımlı değildir; türlü seçenekler oluşturulmuştur. Gerektiğinde zaman ya da mekan açısından trafiği kısıtlayıcı önlemler alınmıştır. Ancak bütün bunlara karşılık asıl çözümün, yerleşim ve çalışma alanlarını birlikte ele alan toplu yerleşimlerde olduğu da unutulmaz.

Konut

Her birey ve aileye güvenli ve sağlıklı bir konut sağlanmıştır. Yerel yönetimler bu konuda öncü rol oynayarak konut sunumunda seçenekleri çoğaltarak ulaşılabilirliği artırmıştır. Toplumsal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kişilerin konut haklarının gerçekleşmesi pazar düzeneklerine terk edilmemiş, bu kümeler için özel önlemler alınmıştır. Kentin kimi bölümlerindeki eski konut bölgelerinin yenilenmesi için özel programlar geliştirilmiş, bu işlemin maliyeti burada oturan düşük gelirli gruplara yüklenmemiştir.

Güvenlik

Kentte güvenliğin sağlanması için gerekli yasal, akçal ve teknik önlemler alınmıştır. Suçların cezalandırılmasından çok önlenmesine yönelik önlemlere öncelik verilmiş, örneğin hapis cezasının yerini alacak, suçun yinelenmesini önleyici programlar ve almaşık çözümler geliştirilmiştir. Güvenlik güçleri ve yerel halk arasında işbirliği ve güven duygusu sağlanmıştır.

Dezavantajlı Gruplar

Cinsiyet, yaş, ulus, fiziksel yetersizlik gibi bir ayrıma bağlı kalmadan herkes bütün kentsel hizmetlerden yararlanıp toplumsal etkinliklere katılabilmektedir. Kadın, çocuk, yaşlı, hasta ve engelli gibi kümelerin kentsel yaşama etkin biçimde katılımını sağlamak için özel önlemler alınmıştır. Bunun için kent, herkesin her yere erişmesini sağlayabilecek biçimde tasarlanmıştır. Bütün ticari, yönetsel ve kamusal yapılar; toplumsal-kültürel, sportif ve dinsel etkinlikler; caddeler; kamusal alanlar; kültürel ve toplumsal etkinlikler, içinde bulunduğu fiziksel ve toplumsal sorunlar ne olursa olsun, herkese açıktır. Engelli ve dezavantajlı gruplara ilişkin politikalar onları toplumla bütünleştirici yönde düzenlenir; alınan önlemler aşırı korumacı değildir. Özel sorunu olan bu gruplar için gereken düzenlemeler yapılır; örneğin, konut ve işyerleri, tuvalet, ulaşım ve teknik araçlar engelliler göz önünde bulundurularak tasarlanır. Engelliler ve azınlıkları temsil eden derneklerle işbirliğine gidilir ve dayanışma sağlanır. Yaşı ve sağlık durumu ne olursa olsun herkes kamusal alanlarda kendini ev ve işyerinde olduğu gibi güvenli ve rahat hisseder.

Kültür-Sanat

Kültür ve sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde ve kültürel demokrasinin oluşmasında yerel ve bölgesel yönetimler yaşamsal bir rol oynar. Bu kurumlar, kentin kültürel geleneği ve nüfuslarının kültürel özellikleri ışığında bir kültür politikası belirleme ve uygulama hakkına sahiptir. Mimarlık, dil, sanat, müzik ve yazının kentin

tarihi ve toplu hafızasını oluşturduğuna, bunların aynı zamanda yaşam biçimlerindeki, toplumsal davranış kalıplarındaki ve kültürel mirasın oluşumundaki değişiklikleri gösterdiğine inanılır. Bütün kent sakinleri kültürel etkinliklerden serbestçe yararlanır: kültürel etkinliklere katılma ayrıcalıklı ya da seçkin bir kümenin tekelinde değildir. Kentlerin kültürel açıdan gelişiminin ekonomik ve toplumsal gelişmeye de katkıda bulunacağı düşünülür; kültürel alışveriş farklı ulus, bölgeler ve halklar arasında güçlü bir bağ olarak algılanır. Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasiyi sağlamak için, yerel yönetimler, topluluklar, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör dayanışma içindedir, bu amaç doğrultusunda, gençler ve göçmen grupları gibi belli özel nüfus gruplarının katkılarını sağlamak ve gereksinimlerini karşılamak için çaba gösterilir.

Kültürlerarası Kaynaşma

Ayrımcılık karşıtlığı kent politikalarının temel ögesi olarak alınır. Diğer ülkelerden gelen göçmen topluluklarıyla değişik gelenek, kültür, dil ve dine sahip olan yerel toplulukların uyumlulaştırılmasına önem verilir. Yerel yönetimler bütün vatandaşların kamusal alanlara, meslek edindirme kurslarına, okullara, konutlara, kültürel etkinliklere ve kentsel yaşamın diğer yönlerine eşit biçimde katılmaları için uğraş verir. Çok kültürlülüğe dayanan kültür ve eğitim politikaları ayrımcı değildir, ırkçılık karşıtıdır; azınlık gruplarının kültürel gereksinimlerini, değişik kültürler ve dinler arasında iletişim ve değişimi dikkate alır. Farklı kültürlere mensup olanlar iş olanaklarından eşit biçimde yararlanır. Kültürlerarası kaynaşmayı sağlamak için göçmenlerin yerel siyasal yaşama etkin biçimde katılımı sağlanmış, kentin toplumsal ve fiziksel çevresiyle bütünleşmesi için önlemler alınmıştır.

Türkiye Kentleri ve Avrupa Birliği

Türkiye kentlerinin bugünkü durumu göz önüne getirildiğinde, yukarıda ana hatlarıyla çizilmeye çalışılan geleceğin Avrupa kenti'nden oldukça uzakta olduğunu söylemek güç olmayacaktır. AB ve Türkiye arasındaki ekonomik, kültürel ve toplumsal farklılaşmanın mekana yansımaları olan bu dengesizlik durumunu bütün öğeleriyle ortaya koyup çözümlenmek daha ayrıntılı bir çabayı gerektirse de, birtakım genel değerlendirmelerde bulunmak olanaksız değil. En başta, düşünülenin tersine, Türkiye kentlerinin ideal Avrupa kentinden en fazla uzaklaştığı alanların fiziksel ya da ekonomik değil kültürel ve toplumsal olduğunu belirtmek gerekir. Bir başka anlatımla, kentlerimizin yol, su, kanalizasyon, ulaşım, enerji, sağlık gibi alanlardan çok, kültürlerarası çeşitlilik, kentsel koruma, dezavantajlı gruplar, kültürel etkinlikler gibi konularda Avrupa düzeyine erişmesi önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü ilk kümedeki sorun alanlarında ekonomik, teknolojik gelişmelerle ya da AB'den gelecek akçal destekle bir biçimde ilerleme sağlamak olanaklıyken,

ikinci kümedekiler için belli bir ekonomik, teknolojik düzeyin yanı sıra kentleşme bilinci ve kültürünün de oluşmasını beklemek gerekiyor.

Türkiye kentlerinin geleceğin Avrupa kenti ölçütlerine uygunluğunu sağlıklı biçimde çözümlenebilmek her sorun alanına ilişkin ayrıntılı çalışmalar yapılmasını gerektirse de, kentsel alanları fiziksel ve ekonomik açıdan geliştirmek için son dönemde yürütülen çabaları somut verilere dayanarak inceleyen kimi raporlar bir ön değerlendirme yapmaya yardımcı olabilir. Örneğin, AB uyum sürecinde Türkiye’de izlenen kentsel politikaları çözümlerken adaylık döneminde ortaya çıkan iki temel metin, katılım ortaklığı belgesi ve ilerleme raporu, bu niteliktedir. Daha önce de belirtildiği gibi AB’nin temel politikalarını ortaya koyan düzenlemelerde doğrudan doğruya kentsel politikayı ilgilendiren bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak Türkiye’nin katılım ortaklığı belgesinde ve düzenli olarak yayımlanan ilerleme raporlarında kentsel politikalar ayrı bir başlık altında ele alınmamıştır. Buna karşılık çevre, enerji, ulaşım gibi konulara ilişkin bölümlerde kentsel yaşamın türlü yönlerine ilişkin değerlendirmeler bulmak olanaklıdır.

2003 yılı “Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi”ne bakıldığında, kentsel politikaları ilgilendiren konuların, “ulaştırma”, “enerji”, “çevre”, “tüketicilerin korunması ve sağlık” başlıkları altında düzenlendiği görülmektedir. (DPT, 2003a) Belge’de, çevre politikasına ilişkin genel gözlemler bir yana bırakılacak olursa, doğa koruma, su kalitesi, kirlilik denetimi ve atık yönetimi konusundaki düzenlemelerin iç hukuka aktarılıp yaşama geçirilmesi; ÇED yönergesinin etkili biçimde uygulanması ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin diğer bütün sektörel politikalara egemen olmasından söz edilmektedir. Ulaştırma alanının bir bütün olarak AB ölçünlerine getirilmesi, yarışmacı bir enerji pazarının oluşturulması, enerji tasarrufu uygulamalarının güçlendirilmesi, enerji bağımlılığını azaltacak, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artıracak bir programın oluşturulması ve yabancı yatırımların özendirilmesi de Belge’de ele alınan diğer konuları oluşturmaktadır. AB’nin Türkiye için hazırladığı 2004 yılı ilerleme raporunda (ATK, 2004) ise kentsel politika kapsamında, hava kalitesi, atık yönetimi, gürültü, su kalitesi gibi konulara yer verilmektedir. Raporla, çevresel konuların diğer politikalarla uyumlulaştırılması gibi genel sorunların dışında, hava kirliliği, kara taşıtlarının yakıt kaliteleri ve atık yönetimi konusunda, önemli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesine karşın, uygulamada yeterince ilerleme sağlanamadığı belirtilmektedir. Buna benzer biçimde, su kalitesi ve gürültü konusunda henüz yeteri oranda gelişme kaydedilmediği saptanmaktadır.

AB uyum sürecinde gündeme gelen bu belgelerin kentleri yalnızca ekonomik sektörler açısından ele aldığını, kentsel yaşama ve kent kültürüne ilişkin bir

değerlendirmede bulunmadığını belirtmek gerekir. Bundan ötürü, yukarıda da değinildiği gibi, raporların çözümlenmelerinden yola çıkarak Türkiye kentleri için genel değerlendirmelerde bulunma olanağına sahip değiliz. Bu noktada, kentlerin fiziksel gelişimi, altyapı, çevre sorunları ve yaşam düzeyinin yükseltilmesine ilişkin düzenlemelerin ardında, sermaye birikimini sağlamak, serbest pazar oluşumu için gerekli ortamı yaratmak ve ekonomik gelişmeyi sürdürme güdüsünün bulunduğunu bir kez daha vurgulamak gerekir. Bu bakış açısını kentsel alana ilişkin bütün belge ve çalışmalarda bulmak olanaklıdır; bu açıdan, sözü edilen belgelerde kentsel yaşamın toplumsal-kültürel yönlerinin dışarıda bırakılması şaşırtıcı değildir.

Sonuç

AB'nin kentleri ilgi alanı içinde görmesinde ve bu alana özgü yeni düzenlemeler getirmesinde kentlerin yeni ekonomik düzen içinde kazandığı görece önemin yeri yadsınamaz.

Son dönemde ekonomi, teknoloji ve iletişim alanında yaşanan köklü değişimlerle mal, hizmet ve sermaye akımına yönelik ulusal denetimlerin zayıflaması sonucunu doğuran küreselleşme süreci Avrupa'da kentlerin yeniden ele alınması zorunluluğunu doğurmuştur denebilir. Bir anlamda, ulusal devletlerin ekonomi ve yönetimdeki ağırlığının bir bölümünü yerel, bölgesel ve uluslararası düzeneklerle sermaye güçlerine bırakması ve Birliğin, ekonomik alanda bütünleşmek, tek bir ortak pazara varmak amacıyla türlü önlemler alması kentleri ekonomik yarışmanın önemli aktörleri haline getirmiştir. Küresel sermaye birikimi için yaşamsal öneme sahip olan akçal güce, yönetici kümeye, nitelikli işgücüne ve pazara ev sahipliği yapan "dünya kenti" olarak anılan yerleşim yerlerinin arasında Zürih, Frankfurt, Rotterdam, Paris ve Londra'nın yanı sıra Brüksel, Milan, Viyana ve Madrid'in adının geçmesi boşa değildir. Avrupa çapında pazar birliği ve ekonomik bütünlüğü sağlama çabalarının ilk etkilerini kentsel alanda göstermesi de şaşırtıcı olmayacaktır. Çünkü kentsel politikalarda türdeşlik sağlanması üretim ve dağıtımın bütün aşamalarında Avrupa'nın her yerinde bir örnek koşulların yaratılmasına katkıda bulunacaktır. Ancak, "sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması", "yaşam kalitesinin artırılması", "küresel ekonomiye eklenme" gibi şık sloganlar eşliğinde gündeme gelen yeni politika önerilerinin uygulamada yarattığı sorunların çoğunlukla gözardı edildiği bilinmektedir. Örneğin, her ne kadar AB kentsel politikasını ortaya koyan belgelerde, katılımdan, saydamlıktan, hesap verebilirlikten söz edilse de, bunlar genelde kağıt üstünde kalabilmektedir. Bunun gibi, yönetişim ya da çok ortaklı yönetim çoğunlukla özelleştirme anlamına gelebilmekte; katılım yalnızca belli bir ekonomik-toplumsal

9 Bu politikaların eleştirisi için Bkz. (Atkinson, 2002)

kesimin görüş ve istemlerini yansıtan gönüllü örgütlerle sınırlı kalabilmekte; bu karmaşık ağ yapısı içindeki karar alma süreçleri gerçekte kamuya yeterince açık olmayabilmektedir.⁹

Türkiye’de son dönemde AB’ye giriş süreci çerçevesinde gündeme gelen yönetimi yeniden düzenleme çalışmalarında da kentsel alan daha çok ekonomik açıdan değerlendirilmekte, kentleri küresel ekonomiye eklemeyecek önlemler alınmaya çalışılmaktadır. Devletin küçültülmesi, kamu hizmetinin pazar düzenekleri içinde özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin denetimine bırakılması, yerel yönetimlerde özelleştirme uygulamalarının hızlandırılması, yurtiçi ve yurtdışından borçlanmanın kolaylaştırılması, kamunun özel sektör yönetim biçimlerini kullanmaya başlaması bunlardan ilk akla gelenleri. Kentsel alanları yakından ilgilendiren son dönemdeki çevre ve yerel yönetimlerle ilgili düzeltim çalışmalarına genel olarak bakıldığında, görünürde daha iyi bir yaşam düzeyine ulaşmaya, daha demokratik bir yönetim düzenini sağlamaya yönelik düzenlemeler getirirse de, bütün bu çabaların son aşamada sermayenin büyüme gereksinimine yanıt vermeye yönelik olduğu görülecektir.¹⁰ Bir bakıma, kentler daha çok ekonomik gelişmeye katkıları oranında ele alınmakta, enerji, ulaşım, altyapı, sanayi gibi alanlarda AB ölçütlerini yakalamak için büyük çaba harcanırken, kentsel yaşam ve kent kültürü ile ilgili sorunlar ya yerel yönetimlerin kendi çabalarına bırakılmakta ya da ekonomik gerekçelerle ertelenmektedir. Kentsel mirasın korunması, herkese yeterli konut sağlanması, sağlık olanaklarının geliştirilmesi, engelliler gibi özel kümeler için gereken düzenlemelerin yapılması, kent içinde özel araçların egemenliğine son verilmesi, farklı kültürlerin bir zenginlik olarak tanınması gibi konularda henüz başlangıç düzeyinde de olsa adımların atıldığını söylemeye olanak yok. Türkiye kentlerinden hiçbirinin henüz Avrupa Kentsel Şartı’nı onaylamamış olması boşuna değil.

Kaynakça

- Aldskogius, Göran (2000). “Urban Policy in the Structural Policy of the European Union”. Umea University Cerum. Centre for Regional Science. **Cerum Working Paper**, No. 21, 2000.
- Avrupa Kentsel Şartı (AKŞ)** (1996). Çev. Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioglu, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- Avrupa Toplulukları Komisyonu (ATK) (2004). **Türkiye’nin Katılım Yönünde İlerlemesi Hakkında 2004 Yılı Düzenli Raporu**. [COM (204) 656 Final].

¹⁰ Türkiye’de AB uyum süreci çerçevesinde sürdürülen yeniden düzenleme çalışmalarının çevresel değerlere etkisi için Bkz. (Duru. 2005)

- Atkinson, Rob (2001), "The Emerging 'Urban Agenda' and the European Spatial Development Perspective: Towards an EU Urban Policy", **European Planning Studies**, Vol.9, No.3, 2001, s. 385-406.
- Atkinson, Rob, (2002), "The White Paper on European Governance: Implications for Urban Policy", **European Planning Studies**, Vol.10, No 6, 2002..S.781-792.
- CLRAE (1992), **The European Urban Charter**, Standing Conference of Local and Regional Authorities of Europe, Council of Europe, Strasbourg.
- Commission of the European Communities (CEC) (1990), **Green Paper on the Urban Environment**, Brussels.
- Commission of the European Communities (CEC) (1997a) **Towards an Urban Agenda in the European Union**, Communication from the Commission, Brussels.
- Commission of the European Communities (CEC) (1997b) **Communication from the Commission on Promoting the Role of Voluntary Organisations and Foundations in Europe**, Brussels.
- Commission of the European Communities (CEC) (1998) **Sustainable Urban Development in the European Union: A Framework for Action, Communication from the Commission**, Brussels.
- Commission of the European Communities (CEC) (2001), **Environment 2010: Our Future, Our Choice: The Sixth Environment Action Programme**, Luxembourg.
- Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe (CLRAE) (2005), "European Urban Charter", (http://www.coe.int/T/E/Clrae/_5_Texts/5_Conventions_and_charters/urban.asp).
- Council of Europe (CE) (2005a), "About the Council of Europe", (http://www.coe.int/T/e/Com/about_coe).
- Council of Europe (CE) (2005b), "Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, European Urban Charter" ,(http://www.coe.int/T/E/Clrae/_5_Texts/5_Conventions_and_charters/urban.asp#P49_1425).
- Delladetsima, Pavlos M. (2003), "What Prospects for Urban Policy in Europe?", **City**, Vol. 7, No.2, July 2003, s.153-166.
- DPT (2003a), **Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi**, Ankara, 2003.
- DPT (2003b), **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu**, Ankara, 2003.
- Duru, Bülent (2005), "Küreselleşme, Avrupa Birliği ve Türkiye Çevresi", **Birikim**, S.191, s. 63-72.
- European Commission (EC) (1994), **Europe 2000 + Cooperation for European Territorial Development**, Luxembourg.
- European Commission (EC) (1996), **European Sustainable Cities**, Brussels.
- European Commission (EC) (1999), **ESDP-European Spatial Development Perspective: Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union**, Postdam.
- European Union (EU) (2005), **Treaty Establishing Constitution for Europe**, Official for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Keleş, Ruşen (1993), "Yerel Yönetimlerde Avrupalı Olmak", **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar**, IULA-EMME, İstanbul, s.50-53.

- Keleş, Ruşen (2002). **Kentleşme Politikası**, 7. Baskı. İmge. Ankara.
- Kratke, Stefan (2001), "Strengthening the Polycentric Urban System in Europe: Conclusions from the ESDP", **European Briefing**, Vol. 9, No. 1. s.105-116.
- Newman, Peter / Thornley, Andy (1996). **Urban Planning in Europe**, Routledge, London and New York.
- Richardson, Tim / Jensen, Ole B. (2000). "Discourses of Mobility and Polycentric Development: A Contested View of European Spatial Planning". **European Planning Studies**, Vol. 8, No. 4, s.503-520.
- United Nations Population Division (2004). **World Population Prospects: The 2004 Revision Population Database** (<http://esa.un.org/unpp>).
- Williams, Richard H. (2000). "Constructing the European Spatial Development Perspective-for Whom?", **European Planning Studies**, Vol.8, No: 3. s. 357-365.
- Yerelnet (2005). "Avrupa Konseyi", (<http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyi/anlasma7.php>).